

# ADRODD AR SAFONAU'R IAITH GYMRAEG

Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn sefydlu fframwaith cyfreithiol i bersonau gydymffurfio â safonau statudol mewn perthynas â'r Gymraeg. Disodlodd y Safonau Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993. Ar ôl cyfnod o ymgynghori rhwng Chwaraeon Cymru a Chomisiynydd y Gymraeg, daeth Safonau Cymraeg newydd i rym ar gyfer Chwaraeon Cymru ar 25ain Ionawr 2017.

Mae'r adran hon yn asesu ein perfformiad yn erbyn ein Safonau Cymraeg, ac yn rhoi manylion y gwaith partneriaeth rydym wedi'i gwblhau dros y 12 mis diwethaf. Rydym wedi ymrwmo i sicrhau ein bod yn cyflawni'r dyletswyddau sy'n cael eu pennu i ni ac yn cydnabod y rôl bwysig y gall chwaraeon ei chwarae wrth gefnogi datblygiad yr iaith Gymraeg yn y gymuned.



## Yr iaith Gymraeg mewn chwaraeon

Mae Chwaraeon Cymru a Chomisiynydd y Gymraeg wedi parhau â'u partneriaeth i gefnogi ac annog sefydliadau cenedlaethol yn y sector chwaraeon i ehangu eu darpariaeth Gymraeg.

Mae Chwaraeon Cymru yn gweld y gwaith hwn fel rhan bwysig o'n dyletswyddau iaith Gymraeg drwy annog datblygu a hyrwyddo mwy o gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg. Mae nifer o Gyrrff Rheoli Cenedlaethol ar fin cwblhau eu cynlluniau gweithredu i ehangu eu gwasanaethau Cymraeg ac ennill gwobr Cynnig Cymraeg Comisiynydd y Gymraeg.





## Marchnata, cyfathrebu a digidol

Mae ein holl gynnwys e-gyfathrebu a chyfryngau cyhoeddus yn parhau i gael eu cynhyrchu'n ddwyieithog, gyda newidiadau diweddar yn eu gwneud yn fwy apelgar i gynulleidfa Gymreig, fel newidiadau fformatio i wneud i gynnwys Cymraeg fod yn amlwg ar amrywiaeth o ddyfeisiau. Cynhyrchir cylchlythyrau unrhyw bartner yn gwbl ddwyieithog hefyd.

Mae ein cyfrifon Twitter a Facebook Cymraeg wedi gweld cynnydd sylweddol mewn rhyngweithio ac ymgysylltu. Ar y cyfryngau cymdeithasol rydym hefyd yn **integreiddio** ymadroddion Cymraeg, fel 'Llongyfarchiadau' a 'Pob Lwc' yn ein cynnwys Saesneg er mwyn annog eraill i ddefnyddio'r iaith wrth ddatlu chwaraeon yng Nghymru.

Mae Dydd Gŵyl Dewi yn un enghraifft o sut rydym yn defnyddio dyddiau arwyddocaol ar y calendr Cymreig i hybu'r defnydd o'r Gymraeg. Cyhoeddwyd graffeg gwybodaeth a geiriau ac ymadroddion Cymraeg gennym y gellid eu defnyddio mewn cyd-destun chwaraeon, perfformiodd y cyfathrebu hwn yn dda iawn - gan gyrraedd bron i 15,000 o bobl gyda'r un trydariad hwn yn unig.

Enghraifft arall o'n gwaith cadarnhaol yn y maes hwn yw'r modd yr aethom ati i hyrwyddo Diwrnod Hawliau'r Iaith Gymraeg (WLRD). Rhoddodd Chwaraeon Cymru ffocws cadarn ar y cyfle hwn yn 2022 a oedd yn cynnwys:

- Cyfathrebu Mewnol i holl staff Chwaraeon Cymru yn yr wythnos flaenorol, yn egluro arwyddocâd y diwrnod, yn rhoi gwybodaeth am y Gymraeg ac yn gofyn am eu cefnogaeth i ehangu ei defnydd ac i hyrwyddo WLRD.

- Cyfathrebu Allanol ar bob sianel gymdeithasol yn gweithredu ymgyrch fer o'r elfennau canlynol:
  - Datblygiadau a gwasanaethau mewnol yn Chwaraeon Cymru.
  - Clip fideo yn y Gymraeg gan ein Prif Swyddog Gweithredol Dros Dro yn sôn am bwysigrwydd yr iaith Gymraeg i chwaraeon ac i Chwaraeon Cymru er mwyn annog mwy o ddefnydd ohoni.
  - Hyrwyddo'r defnydd o'r iaith Gymraeg mewn clybiau chwaraeon.
  - Hyrwyddo ein grantiau i gefnogi cyfleoedd chwaraeon yn y Gymraeg.

Lansiwyd Citbag, hwb ar-lein dwyieithog o adnoddau gweithgarwch corfforol sydd wedi'u hanelu at athrawon. Roedd enw dwyieithog yr adnodd yn pwysleisio ein hymdrechion i ddefnyddio apêl y Gymraeg ar draws ein holl gynulleidfaoedd.

Wrth weithio gyda phartneriaid cenedlaethol / y DU gyfan, rydym yn parhau i sicrhau bod asedau a deunyddiau y gwahoddir ni i'w defnyddio i gefnogi ymgyrchoedd ar gael yn y Gymraeg neu'n ddwyieithog. Mae'r enghreifftiau'n cynnwys ymgyrchoedd blynyddol y Loteri Genedlaethol ac ymgyrch flynyddol UK Coaching ar gyfer Wythnos Hyfforddi'r DU.

Cynhaliodd y tîm Cyfathrebu sesiwn dysgu mewnol i ystyried arferion Cymraeg cyfredol Chwaraeon Cymru. Roedd hyn yn seiliedig ar God Ymarfer drafft Comisiynydd y Gymraeg a ddisbarthwyd yn 2022 ac adborth diweddar siopwyr dirgel. Trafodwyd a chynlluniwyd gwelliannau mewn nifer o feysydd.



## Cyllid grant

Rydym yn gweithio'n rhagweithiol i ddatblygu chwaraeon i bobl yn ddwyieithog drwy ein cynlluniau buddsoddi.

### Cronfa Cymru Actif

O'r 595 o ddyfarniadau o Gronfa Cymru Actif, roedd 22 i sefydliadau a ddywedodd eu bod yn darparu gweithgaredd chwaraeon yn gyfan gwbl drwy gyfrwng y Gymraeg, a dywedodd 145 o sefydliadau eu bod yn ei defnyddio'n rhannol.

Dangosir effaith gyfunol y 167 o ddyfarniadau ar y clybiau a oedd yn bwriadu naill ai dechrau neu gynyddu eu darpariaeth o gyfleoedd chwaraeon gan ddefnyddio'r Iaith Gymraeg yn y tabl isod:

### Gweithgarwch yn y Gymraeg mewn ceisiadau a ddyfarnwyd yn 2022-23

Nifer y sesiynau a gyflwynwyd yn y Gymraeg (llawn)



Nifer yr Hyfforddwyr Cymraeg (llawn)



Nifer y sesiynau a gyflwynwyd yn y Gymraeg (rhannol)



Nifer yr Hyfforddwyr Cymraeg (rhannol)



## Ein dyletswyddau

Mae'r effaith bosibl ar y rhai sy'n dymuno defnyddio'r Gymraeg yn cael ei hystyried a'i chrynhof fel adran safonol o Asesiad Effaith Chwaraeon Cymru a thempledi papurau'r Bwrdd. Mae hyn yn golygu bod angen ystyried yr effeithiau hyn fel rhan o bob newid newydd, neu newid arwyddocaol, mewn polisi ac fel rhan o ysgrifennu pob papur bwrdd.

Mae Chwaraeon Cymru yn rhan o Bartneriaeth Cydraddoldeb Cyrff Cyhoeddus Cymru, sef grŵp o sefydliadau sector cyhoeddus (gan gynnwys Comisiynydd y Gymraeg) sydd wedi datblygu cyfres o amcanion cydraddoldeb ar y cyd y mae'r sefydliadau wedi cytuno i gydweithio i'w rhoi ar waith. I ni, bydd gweithredu'r amcanion hyn hefyd yn **ymwneud** â gweithredu cadarnhaol ar yr Iaith Gymraeg i gynyddu amrywiaeth, yn ogystal â'r naw nodwedd warchoddedig.



## Cydymffurfio â safonau

At ddiben yr adroddiad hwn, byddwn yn darparu crynodeb o'r camau a gymerwyd i gadw at 'Ddosbarth o Safonau' fel Darparu Gwasanaethau, Llundio Polisiâu a Gweithredol ac ati. Nid yw'r adroddiad hwn yn hollgynhwysfawr o gwbl ac nid yw'n darparu diweddariad am sut rydym yn cadw at bob safon sy'n berthnasol i ni ond ei nod yw rhoi cipolwg i'r cyhoedd a'r Comisiynydd ar y camau sydd wedi'u cymryd i gydymffurfio â'r safonau.



## Darparu gwasanaethau

Mae'r holl arwyddion yn ein dwy Ganolfan Genedlaethol ac yn ein digwyddiadau yn ddwyieithog. Mae arwyddion pwrpasol newydd wedi'u prynu i sicrhau y bydd y Gymraeg yn cael ei darllen yn gyntaf. Rydym wedi ychwanegu arwyddion proffil uchel ar gyfer cyfleusterau chwaraeon unigol ac ar gyfer ein cerbydau trydan newydd yn 2022-23.

Rydym wedi datblygu proses i bob aelod o staff ar sut i weithredu ynghylch ymholiadau yn y Gymraeg a manylir ar y broses hon ar dudalennau Cymraeg ein mewnrwyd corfforaethol.

Rydym wedi darparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd Cymraeg (ar-lein) ar gyfer rhaglen seminarau dysgu CLIP.



## Llunio polisiau

Mae'r tîm Dirnadaeth, Polisi a Materion Cyhoeddus yn sicrhau bod ein hymatebion ysgrifenedig i ymgynghoriadau'r Llywodraeth a'r Senedd yn cael eu cyflwyno yn y Gymraeg ac yn Saesneg ar yr un pryd.



## Gweithredol

Yn ystod 2022-23, roedd gan bob swydd wag sgiliau dwyieithog / amlieithog wedi'u rhestru fel maen prawf dymunol ar ddisgrifiadau swydd. Ymunodd cyfanswm o 20 o staff newydd â Chwaraeon Cymru yn ystod 2022-23 ar gontractau parhaol neu dymor penodol. O blith y staff newydd hyn, mae pedwar naill ai'n siaradwyr Cymraeg rhugl neu rannol, gan gynnwys rhai mewn swyddi cyhoeddus allweddol. Cynhyrchir yr holl wybodaeth recriwtio yn ddwyieithog, a rhoddir y dewis i ymgeiswyr gael cyfweiliad naill ai yn y Gymraeg neu yn Saesneg.

Mae ein llawlyfr staff sy'n manylu ar ein polisiau corfforaethol sy'n ymwneud â phopeth o iechyd a diogelwch i reoli perfformiad a rheoli absenoldeb a buddion yn y gweithle yn ddwyieithog. Mae'r holl staff yn ymwybodol o'r cyfle i gael Cymraeg fel eu dewis iaith i gyfathrebu yn y gweithle, gan gynnwys ein prosesau cwyno ac anfodlonrwydd.

Rhoddir cyfle i bob aelod o staff wella eu sgiliau Cymraeg drwy hyfforddiant iaith Gymraeg ffurfiol yn ystod oriau gwaith, a hyrwyddir yn rheolaidd gan ein tîm AD.

Yn ystod 2022-23, mae tri o bobl wedi mynychu cyrsiau Cymraeg lefel mynediad.

Rheolir pob llofnod e-bost yn ganolog gan ein hadran TGCh ac maent yn ddwyieithog.

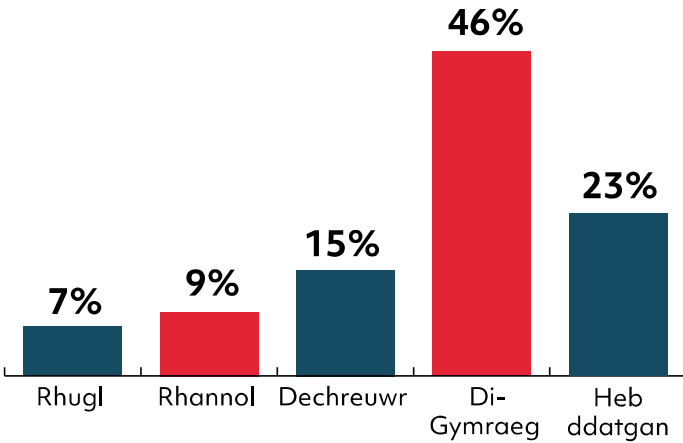




## Cadw Cofnodion

Rydym yn cadw cofnod o nifer y siaradwyr Cymraeg o fewn Chwaraeon Cymru. Yn 2022-23 cawsom y canlynol:

### Lefel y Gymraeg



Mae'r data uchod yn cynnwys cynnydd parhaus mewn datganiadau gan staff drwy waith ymgysylltu i wella'r system fonitro hon (cynnydd i 77% o 73% yn 2021-2022 a 36% yn 2019-20). Bu gostyngiad bychan yng nghyfran y siaradwyr Cymraeg o 33% yn 2021-2022 i 31% eleni ac roedd hyn yn bennaf oherwydd bod staff Plas Menai yng Nghaernarfon wedi gadael cyflogaeth Chwaraeon Cymru fel rhan o'r bartneriaeth a gomisiynwyd gyda Parkwood.

Rydym yn cadw cofnod bob blwyddyn o gwynion yn ymwneud â'n dull o gadw at Safonau'r Gymraeg.

Yn ystod 2022-23 cawsom un gŵyn ffurfiol ynghylch ein safonau yng nghyswllt y Gymraeg. Roedd y gŵyn yn ymwneud â gweithredu Plas Menai ac â'r broses benderfynu a ddefnyddiodd Chwaraeon Cymru i ystyried llunio contract **tymor hir** gyda phartner a gomisiynwyd. Mae'r ymchwiliad i'r gŵyn hon yn parhau.



## Ategol – darparu gwasanaethau / llunio polisiau / gweithredol / cadw cofnodion

Mae ein 'Cynllun Iaith Gymraeg' yn cynnwys pob un o'n safonau Cymraeg ac i'w weld ar ein gwefan.

Mae manylion am sut byddem yn rheoli cwyn sy'n ymwneud â'r Gymraeg wedi'u cynnwys yn y Cynllun Iaith Gymraeg a grybwyllir uchod.

Er ein bod wedi gwneud cynnydd sylweddol o ran datblygu a hyrwyddo'r Gymraeg, mae llawer o feysydd rydym eisiau parhau i fwrw ymlaen â hwy. Byddwn yn gweithio'n rhagweithiol ar y rhain yn ein cynllunio ac yn adrodd ar gynnydd yn rheolaidd.



# Astudiaeth Achos: Yr Urdd



Mae'r testun isod yn tynnu sylw at rywfaent o'r gwaith rhagorol i ddarparu cyfleoedd chwaraeon Cymraeg a dwyieithog gan Urdd Gobaith Cymru mewn partneriaeth â Chwaraeon Cymru:

- Sefydlu swydd newydd Swyddog Cydraddoldeb ac Amrywiaeth – a recriwtio Nooh Omar Ibrahim. Cydnabuwyd cyfraniad Nooh i chwaraeon yng Nghaerdydd drwy ei waith gwirfoddol a'i waith blaenorol gyda Chried Cymru ac URC wrth iddo gael ei enwebu ar gyfer gwobr Arwr Tawel Personoliaeth Chwaraeon y Flwyddyn y BBC yn 2022. Mae wedi symud yn gyflym yn ei rôl newydd i ymgysylltu ag Ysgol Fwslimaidd Caerdydd ac i gysylltu â chymunedau newydd drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Mae darpariaeth chwaraeon yn yr iaith Gymraeg gyda phobl o leiafrifoedd ethnig yng Nghaerdydd wedi dangos cynnydd da.
- Mae partneriaethau prentisiaeth newydd wedi'u sefydlu gydag Ymddiriedolaethau Hamdden ac Awdurdodau Lleol i wella hyfforddiant a sgiliau'r gweithlu mewn cyfleusterau chwaraeon a hamdden. Bydd nifer sylweddol o'r prentisiaethau hyn yn cael eu darparu yn yr iaith Gymraeg er mwyn sicrhau bod cyfleusterau'n hygyrch i bawb.
- Cynhaliodd yr Urdd y Gemau Trefol ym Mae Caerdydd yn 2022 ac mae cynlluniau ar waith ar gyfer 2023. Mae hyn yn ymwneud â darparu profiadau cyffrous ac ysbrydoledig sy'n wahanol

i lawer o chwaraeon traddodiadol. Roedd y chwaraeon dan sylw yn cynnwys Pêl Fasged 3x3; Pêl Fasged Cadair Olwyn 3x3; BMX; Sgwteri; Sglefrfyrrddio; Sglefrio Addasol WMXC.

- Mae'r prosiect #FelMerch wedi parhau i ysbrydoli, cefnogi a grymuso merched a genethod ifanc 14 i 25 oed i gymryd rhan mewn chwaraeon yn eu cymunedau, beth bynnag yw eu gallu neu brofiad. Yn 2022, cafodd pump o ferched y rhaglen gyfle i deithio i Qatar i hyfforddi ac i arddangos y cynnyrch #FelMerch. Roedd hyn fel rhan o dîm o 10 o staff yr Urdd a llysgenhadon ifanc a gynhaliodd sesiynau celfyddydau a chwaraeon mewn ysgolion yn Doha, Qatar a Dubai fel rhan o ddathlu Cymru yng Nghwpan Pêl Droed y Byd y Dynion. Drwy gyfrwng y sesiynau hyn, cyflwynwyd Cymru, ein hiaith, ein diwylliant a'n gwlad i gynulleidfa newydd am y tro cyntaf. Roedd y sesiynau'n cynnig cyfle i blant ddysgu a chwarae gyda'i gilydd.
- Mae staff yr Urdd yn edrych ar sut gall chwaraeon ysgol a chymunedol ymgysylltu'n well â chymunedau, gan fanteisio ar ddysgu o Norwy a Sweden. Mae hyn yn dilyn prif araith ysbrydoledig Per Tøien, uwch gynghorydd i Bwyllgor Olympaidd a Pharalympaidd a Chyddfederasiwn Chwaraeon Norwy, yn yr Uwchgynhadledd Chwaraeon ym mis Rhagfyr 2022.

